

Світовий молочний ринок: стан та перспективи

Останні два роки в кон'юнктурі світового молочного ринку відбувалися суттєві зміни. Кліматичні умови, погодні негаразди, зростання споживання, нестабільність цінової ситуації стали звичними чинниками впливу на світове виробництво та торгівлю. Які ж результати маємо за підсумками 2008 року та чого чекати від 2009? Як розвивається вітчизняний молочний сектор за нинішніх умов впливу світового ринку? Про це наш матеріал.

Останні два роки в кон'юнктурі світового молочного ринку відбувалися суттєві зміни. Кліматичні умови, погодні негаразди, зростання споживання, нестабільність цінової ситуації стали звичними чинниками впливу на світове виробництво та торгівлю. Які ж результати маємо за підсумками 2008 року та чого чекати від 2009? Як розвивається вітчизняний молочний сектор за нинішніх умов впливу світового ринку? Про це наш матеріал.

Виробництво

Світовий ринок молока та молочної продукції не одне десятиліття характеризується стійкою тенденцією до зростання обсягів виробництва. Не винятком був і 2008 рік. За попередніми підсумками, світове виробництво молока становить 692,7 млн т, що на 15 млн т, або на 2,2%, більше, ніж 2007 року.

Збільшилося виробництво всіх видів молокопродукції, які продають на світовому ринку. Так, обсяг сухого знежиреного молока збільшився до 24,6 млн т (на 2,1% до рівня 2007 року), сухого незбираного молока — до 23,5 млн т (+6,8%), масла — 63,3 млн т (+3,1%), сиру — 85,4 млн т (+1,4%). Найбільше додали до зростання світового виробництва країни Азії, які у 2008 році збільшили власне виробництво молочної продукції на 8,3 млн т, або на 3,5%, до попереднього року. Вклад інших країн був меншим. Країни Латинської Америки збільшили власне виробництво на 3,2 млн т, Північної Америки — на 1,9, Європи — на 2,1 млн т. Але ці позитивні тенденції в загальному підсумку були менш відчутними у зв'язку зі зменшенням виробництва в Австралії (- 4,2%) та Новій Зеландії (- 4,5%).

Частка України в структурі світового виробництва становить менше двох відсотків. За підсумками 2008 року, в Україні було вироблено 11,8 млн т молока, що на 4,1% менше, порівняно з 2007 роком: суттєвий вплив мало скорочення поголів'я основного стада. Так, на початок 2009 року в усіх категоріях господарств було 2,9 млн корів, що на 5,7% менше за показники попереднього року.

У 2008 році вітчизняна молочна промисловість зменшила й обсяги виробництва. Масла вершкового було вироблено 84,7 тис. т — на 15,3% менше, ніж 2007 року, кисломолочної продукції — 528,6 тис. т (-1%), молока обробленого рідкого — 796,6 тис. т (-8%). А от виробництво жирних сирів зросло до 248 тис. т, або на 0,8% більше проти 2007 року.

Незважаючи на від'ємну динаміку розвитку галузі, Україна перебуває на десятій сходинці в світовому рейтингу молочних виробників. Особливістю світового ринку молока та молокопродукції є те, що для зовнішнього продажу надходить лише невелика частка виробленої продукції (близько 7%), що різнить його з іншими аграрними ринками.

Торгівля та ціни

Після періоду рекордно високих цін та значних обсягів експорту наразі світовий молочний ринок характеризується слабкою та нестабільною ціновою ситуацією. Серед факторів, що відігравали вирішальну роль у її становленні, є зниження рівня світового економічного зростання, порівняно з 2005–2007 роками, на 1–2%, наявність значних запасів продукції в Європейському Союзі, Сполучених Штатах Америки і Новій Зеландії, вплив на імпортний попит високих роздрібних цін та економічної нестабільності. Як наслідок, у 2008 році було експортовано 40,4 млн т молочної продукції (в перерахунку на молоко), що становить 5,8% загального обсягу виробництва. Це один із найнижчих показників за останні роки.

Найбільшими експортерами 2008 року були країни Океанії та Європи. Їхня питома вага в загальному обсязі зовнішнього продажу становила 35,5 та 31,8%, відповідно.

За видами молочної продукції лідерами експорту стали такі країни:

п сухе знежирене молоко — Нова Зеландія (37,4% світового експорту), Європейський Союз (23,2%), Аргентина (6,1%), Австралія (6%);

п сухе незбиране молоко — Сполучені Штати Америки (35,9%), Нова Зеландія (18,4%), Європейський Союз (16,5%), Австралія (8,6%);

п масло — Нова Зеландія (41,6%), ЄС (24,3%), Австралія (5,9%), Білорусь (7,3%);

п сир — Європейський Союз (29,3%), Нова Зеландія (17%), Австралія (11,7%), Білорусь (5,9%).

У 2008 році майже половина загального обсягу імпорту молочної продукції, а саме 19 млн т, припадала на країни Азії. Серед них найбільшими споживачами імпортової продукції були Китай — 1,9 млн т, Саудівська Аравія — 1,8, Філіппіни — 1,5 млн тонн.

Основним світовим покупцем молочних товарів іноземного виробництва, за підсумками минулого року, була Російська Федерація, яка імпортувала 3,6 млн т продукції.

Найвагоміший вплив на цінову ситуацію світового ринку молока та молокопродукції мали країни Океанії та Європи. Тому ціни зовнішньоторговельних операцій цих країн найкраще відображають цінову ситуацію на світовому ринку.

Після рекордного зростання цін на молочну продукцію в другій половині 2007 року їх стали поступово знижувати, ця тенденція збереглася і в перші місяці 2009 року.

В країнах Океанії ціни на масло набули свого максимального значення в березні 2008 року. У цей період Австралія та Нова Зеландія експортували

масло по \$3800–4400 за тонну на умовах поставки FOB (франко-борт судна). Такий самий рівень цін було зафіксовано в середині року, після чого їх поступово почали знижувати. Так, у грудні експортні поставки цієї продукції здійснювали за ціною 1800–2500 дол. за тонну.

Європейські експортні ціни на масло протягом 2008 року теж знижували. Так, найвищі вони були у липні — 4400–4600 дол./т, а найнижчі в грудні — 2850–3150 доларів.

У 2008 році учасники світового ринку молока могли на власній торгівлі відчутти здешевлення сухого знежиреного молока. Якщо на початку року країни Океанії реалізовували його по 4000–4600 дол./т (умови поставки — FOB), то в грудні ціна на нього зменшилася в 2,2 раза — до 1800–2100 дол. за тонну.

Європейське сухе знежирене молоко теж втратило в ціні. Досягши свого піку в липні, коли продукцію реалізовували по 3925–4000 дол./т, у грудні ціна знизилася щонайменше в 1,7 раза — до 2150–2350 доларів.

Експортні ціни на сир типу “Чеддер” у країнах Океанії в грудні 2008 року становили 2800–3500 дол./т, що в 1,7–1,9 раза менше за ціну на початок року. У 2009 році підвищення цін на основні види продукції світового молочного ринку не передбачають.

В. Ладика,

членкор УААН, д-р с.-г. наук, професор

О. Маслак,

к. е. н., керівник Центру стратегічних досліджень АПК,

Сумський національний аграрний університет